

Muhasebe Enstitüsü Dergisi Journal of Accounting Institute

Derleme Makalesi | Review Article

 Açık Erişim | Open Access

Sürdürülebilir Performans Muhasebesi Bağlamında Uygulamalı Sürdürülebilir Faiz ve Vergi Öncesi Kâr Hesaplaması

Applied Calculation Of Sustainable Earnings Before Interest and Tax (EBIT) In The
Context Of Sustainable Performance Accounting

Cemal Elitaş¹

¹ Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü, Yalova-Türkiye

Öz

Sürdürülebilir Performans Muhasebesi (SPM) veya Sürdürülebilirlik Muhasebesi (SM), sürdürülebilirliği kurumsal gelir tablosuna entegre etmeye yönelik bir işletme bilimi kavramıdır. SPM, sürdürülebilirlik konularını, yıllık net kâr, faiz ve vergi öncesi kazanç (FVÖK) veya özsermaye getirisi (ÖG) gibi yerleşik kâr ve zarar hesabı (K&Z) ile ilgili performans göstergelerine entegre eder. Bu çalışmada, işletmelerin finansal sınırlar içerisinde sürdürülebilirliklerini ölçmeleri, paraya çevirmeleri, entegre etmeleri ve yönetmeleri için bir hesaplama algoritması sunulmaktadır. Geleneksel Faiz ve Vergi Öncesi Kâr (FVÖK-EBIT) kavramının SPM ile Sürdürülebilir Faiz ve Vergi Öncesi Kâr (SFVÖK-SEBIT) kavramına evrilmesi üzerinde durulacaktır. Çalışma içerisinde adım adım SEBIT formülüne nasıl ulaşılabileceği üzerinde durulacak ve SEBIT sayesinde şirketlerin sadece kârlılıklarını değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik performanslarını da değerlendirmelerine olanak tanıyan kapsamlı bir gösterge olduğu tespiti yapılacaktır. Çalışma sürdürülebilirlik açısından zarar ve hasılat oluşumunun nasıl ele alınacağı temel sorununa da yönelerek örnek ile konuyu açıklamaya çalışmıştır. Uygulama sonunda f-muhasebeye göre EBIT hesaplaması ile s-muhasebeye göre SEBIT değerleri arasında önemli farklılık olduğu görülmüştür.

Abstract

Sustainable Performance Accounting (SPA) or Sustainability Accounting (SA) is a business science concept aimed at integrating sustainability into the corporate income statement. SPA incorporates sustainability issues into established performance indicators related to profit and loss accounts (P&L), such as annual net profit, earnings before interest and taxes (EBIT), or return on equity (ROE). This study proposes a calculation algorithm to enable enterprises to measure, monetise, integrate, and manage their sustainability within financial constraints. The focus will be on the evolution of the traditional EBIT concept into the sustainable earnings before interest and taxes (SEBIT) concept within the framework of SPA. The study outlines step-by-step how the SEBIT formula can be derived and highlights that SEBIT serves as a comprehensive indicator, enabling companies to evaluate not only their profitability but also their sustainability performance. By addressing the fundamental issue of how loss and revenue generation are approached from a sustainability perspective, the study aims to clarify the topic with illustrative examples. The application results reveal significant differences between the EBIT calculations based on f-accounting and the SEBIT values derived from s-accounting.

Anahtar Kelimeler Sürdürülebilirlik • Sürdürülebilir Performans Muhasebesi • EBIT • SEBIT

Keywords Sustainability • Sustainable Performance Accounting • EBIT • SEBIT.

JEL Sınıflaması M40, M41, M49.

JEL Classification M40, M41, M49.

Atıf | Citation: Elitaş, C. (2026). sürdürülebilir performans muhasebesi bağlamında uygulamalı sürdürülebilir faiz ve vergi öncesi kâr hesaplaması. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi-Journal of Accounting Institute*, (74), 60-77. <https://doi.org/10.26650/MED.1709853>

 This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2026. Elitaş, C.

 Sorumlu Yazar | Corresponding author: Cemal Elitaş cemal.elitas@yalova.edu.tr

Extended Summary

Sustainable Performance Accounting (SPA), also referred to as Sustainability Accounting (SA), is a business science concept aimed at integrating sustainability into the corporate income statement. SPA incorporates sustainability-related issues into established performance indicators of the profit and loss (P&L) account, such as annual net profit, earnings before interest and taxes (EBIT), or return on equity (ROE). This study presents a calculation algorithm designed to enable all enterprises to measure, monetise, integrate, and manage their sustainability within financial boundaries.

The research focuses on the transformation of the traditional EBIT concept into the sustainable earnings before interest and taxes (SEBIT) concept within the SPA framework. The study outlines a step-by-step approach to deriving the SEBIT formula and posits that SEBIT serves as a comprehensive indicator, enabling companies to assess not only their profitability but also their sustainability performance. Furthermore, the research addresses the fundamental issue of how to account for losses and revenues from a sustainability perspective and attempts to clarify this through an illustrative example.

The application results reveal significant differences between the EBIT values calculated according to financial accounting (f-accounting) and the SEBIT values derived through sustainability accounting (s-accounting).

As can be seen from the literature review, the concept of SPA—a topic not widely addressed in the domestic literature despite its comprehensive treatment in academic publications on sustainability—has been brought to the forefront through an applied approach in this study in an effort to contribute a novel perspective. Within the scope of the study, SPA is examined through the lens of both traditional financial accounting (f-accounting), with a focus on EBIT, and sustainable performance accounting (s-accounting), with a focus on SEBIT. By demonstrating the paradigm shift in financial reporting through practical implementation, the study aims to clearly highlight the impact of s-accounting on financial statement outcomes.

In this context, the domestic literature has been reviewed, and studies deemed relevant to the topic have been identified and their primary themes briefly outlined. This research outlines the steps businesses may take in transitioning towards Sustainable Performance Accounting and provides a concise explanation of these steps. Additionally, the theoretical formulation of SEBIT is presented within the study.

Another key component of SPA addressed in the study is the Sustainable Development Performance Indicators (SDPI). the metric thresholds of the SDPI can be categorised as (a) sustainable, (b) relatively sustainable, and (c) unsustainable. The theoretical explanations related to this classification are supported by various visual diagrams for greater clarity.

To enhance the understanding of SPA—especially its implications for financial statements—and to illustrate the economic discrepancies between f-accounting and s-accounting, the study presents a detailed practical example. One of the most significant findings of the study is the demonstration of the theoretically asserted equation “f-accounting + ESG accounting = s-accounting” through a numerical application, thereby drawing further attention to the subject.

Another important contribution of the study is the articulation of a roadmap or key framework for the transition to sustainability, which may serve as a valuable reference for future researchers and practitioners. It is believed that future studies should not only elaborate further on the formulation and calculation of SEBIT but also incorporate broader ESG dimensions through applied research, thereby shifting the topic from a purely theoretical foundation to a more practice-oriented approach that will be more beneficial for readers.

Sürdürülebilir Performans Muhasebesi Bağlamında Uygulamalı Sürdürülebilir Faiz ve Vergi Öncesi Kâr Hesaplaması

Giriş

SPM, klasik işletme yönetiminin veya daha doğrusu muhasebenin mantığını ve mekanizmalarını kullanır. SPM, finansal ve sürdürülebilirlik verilerini birbirine bağlamak için finansal muhasebeye (F-muhasebe) ek olarak ikinci bir muhasebe sistemi oluşturulmasını önermektedir. ÇSY muhasebesi aynı zamanda uygun muhasebe ilkelerine de dayanmaktadır. ÇSY, sürdürülebilirlik konularını temsil eder ve çevreyi (Çevre, E), sosyal konuları (Sosyal, S) ve iyi kurumsal yönetimi (Yönetişim, Y) kapsar. Entegre bütünsel muhasebe finansal muhasebe ve ÇSY muhasebesinden (F-muhasebesi, ÇSY-muhasebesi) oluşur. SPM, negatif ve pozitif ÇSY etkilerinin bilançoda ve gelir tablosunda kaydedilmesine yönelik bağımsız bir muhasebe sistemini temsil etmektedir (Henkel ve Lay-Kumar, 2024: 1-2).

Sürdürülebilir Performans Muhasebesi, muhasebenin, uygun muhasebe ilkelerine dayanan ve bir tür muhasebe yardımı temsil eden ÇSY muhasebesini içerecek şekilde genişletilmesini önermektedir. Sürdürülebilirlik konularının yönetimle ilgili performans değişkenlerine (S-Performans; sürdürülebilir veya sürdürülebilirlik anlamına gelen “S” ile) entegre edilebilmesi için bunların muhasebede kaydedilmesi ve muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve IFRS’ye göre, hem varlıkların aktifleştirilmesi hem de hükümlerin tanınması için, tartışılan ÇSY konularında karşılanmayan belirli muhasebeleştirme kriterlerinin karşılanması gerektiğinden, geleneksel finansal muhasebede bu kolayca mümkün değildir. Sonuç olarak, ÇSY varlıklarında olası bir nakit girişi olmamakta ve ÇSY yükümlülüklerinde olası bir nakit çıkışı da olmamaktadır. Ancak SPM konseptinde şirkete atfedilebilen bu olumlu ve olumsuz dış ÇSY etkileri “Sürdürülebilirlik Performansının” (S-Performans) konusu olup bu nedenle gelir tablosunda ÇSY muhasebesine kaydedilmesi tartışılmaktadır.

Kurumsal bilançoların hem iç hem de dış muhasebe ve raporlamada şirketlerin kazançlarını ve varlık durumlarını gerçekçi bir şekilde yansıtmaları amaçlanmaktadır. Geleneksel kar-zarar tablosu ve bilanço ile gelir tablosu, şirketin başarısını klasik finansal değerlere daraltmakta ancak bir şirketin sürdürülebilir iş konusundaki performansını ve risklerini yeterince yansıtmamaktadır (Lay-Kumar ve Gräslund, 2021a ve Breyer ve Kolmar, 2010) Sürdürülebilir Performans Muhasebesi (SPM), işletme gelir tablosuna ve bilançoya ÇSY (çevresel, sosyal, yönetim) faktörlerini dahil etmeyi amaçlamaktadır.

S-muhasebesi (sürdürülebilir muhasebe) temelinde, S-performansının temel rakamları, ASRS (Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları) gibi çerçevelerden alınan sürdürülebilirlik bilgileri kullanılarak belirlenebilir ve açıklanabilir. Örneğin, belirlenen performans göstergesi EBIT (FAVÖK) (Faiz ve vergi öncesi kazanç), SEBIT’e (Sürdürülebilir FVÖK) genişletilmesi gibi. SPM’de sürdürülebilir muhasebe, daha geniş anlamda sürdürülebilirliği ifade ederken, SPM’ye göre, bir şirketin başarısı, eğer ekonomik faaliyet finansal olarak sürdürülebilirse ve bu hesaplamada tüm ÇSY konuları (dar anlamda sürdürülebilirlik) dikkate alınmışsa sürdürülebilir olarak kabul edilir ve başarılı olarak tanımlanır (Henkel ve Lay-Kumar, 2024: 3).

Finansal muhasebenin (F-Muhasebe), sürdürülebilir performans muhasebesine (S-muhasebe veya SPM) dönüşmesi için beş adımlı bir yol haritası gerekmektedir. Bu beş adım şunlardır (Henkel ve Lay-Kumar, 2022: 2);

1. Adım: ÇSY konularının belirlenmesi,
2. Adım: ÇSY konularının değerlendirilmesi,
3. Adım: ÇSY sorunlarının rezervasyonu (çözüm süreci için planlama yapılmasını içerir),

4.Adım: Entegre performans anahtar figürünün/figürlerinin belirlenmesi,

5.Adım: Performans anahtar rakam(lar)ındaki farklılıkların açıklaması.

ÇSY konuları zaten geleneksel finansal raporlamanın bir parçası olduğundan, SPM'nin hayata geçirilmesi ile bir yandan daha iyi entegre raporlamaya ulaşılırken diğer yandan da sürdürülebilirlik konusundaki çok sayıda bilginin ayrıntılı bir şekilde sunulmasına olanak sağlanacaktır. Böylece, entegre ve entegre olmayan performans göstergeleri arasındaki farkların açıklanmasından başlayarak, paydaş açısından önemli olan sürdürülebilirlik açıklamalarında daha fazla ayrıntı okunabilir hale gelinecektir. Bu şekilde paydaşların bilgiyi gereksiz yere aşırı yüklenmesinin de önüne geçilebilecektir (Henkel ve Lay-Kumar, 2022: 2).

SPM ile proaktif bir kurumsal yönetime de erişilebilecektir. Bu bağlamda konuyu açıklamak adına aşağıdaki işlemlerin etkilerinin incelenmesi yararlı olacaktır.

Şirket başarısı uluslararası literatürde yoğunlukla EBIT (Faiz ve Vergi Öncesi Kâr), EBITDA (Faiz, Vergi, Amortisman ve İtfa Öncesi Kâr) ve Yıllık Net Kâr ile ölçülmektedir. Burada kullanılan ölçüler sürdürülebilirlik açısından, entegre değildir. Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Yönergesi (CSRD)'ne göre sürdürülebilirlik raporlaması, çok sayıda veri noktasının olduğu ancak; değerlendirme ve paraya dönüştürme tarafının eksik olduğu bir yapıdadır. Son olarak da EBIT'ten SEBIT'e ulaşabilmek adına, ÇSY konularının muhasebe ve finansal tablolara entegrasyonunda uygun bir şekilde sağlanması esas olmaktadır (Lay-Kumar ve Henkel, 2024: 2).

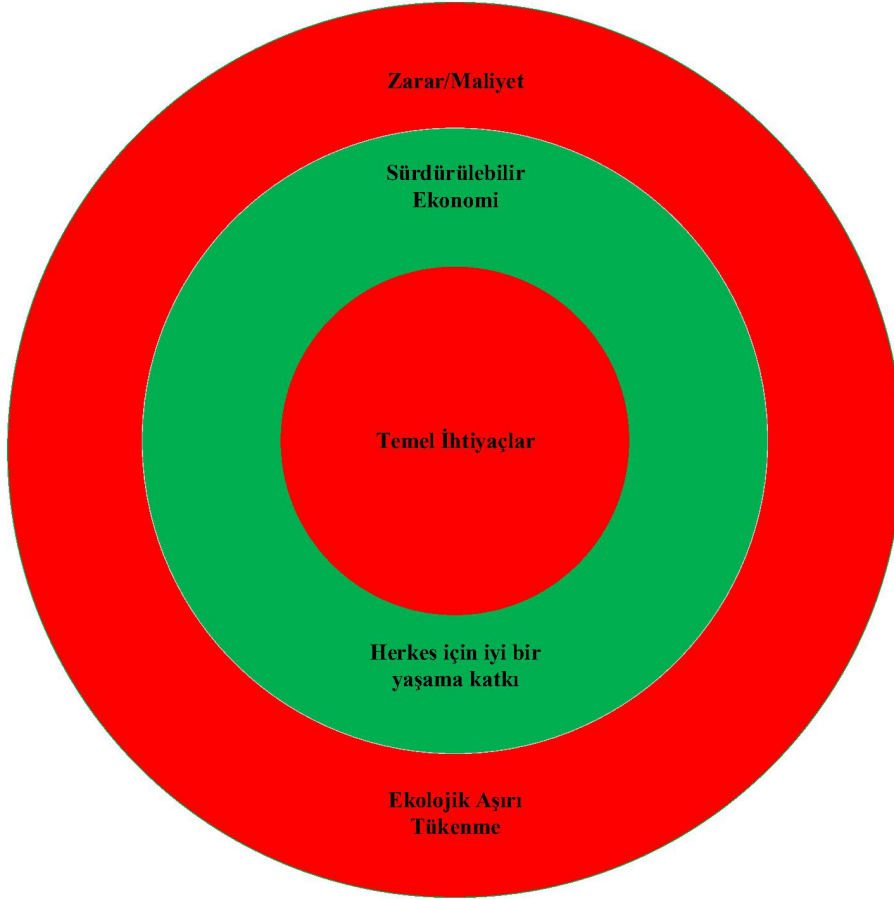
Bu noktada sürdürülebilirlik açısından zarar oluşumu ve hasılat oluşumunun nasıl ele alınacağı temel sorunlardan birisidir. Şirketlerin sosyo-ekolojik sistemler üzerindeki etkisi açısından önemli bir sorun olan bu konuda işletmenin Kâr/Zarar yapısında etkili olan iki hareketten söz etmemiz mümkündür bunlar;

- Sürdürülemez ekonomik faaliyet nedeniyle oluşan zararlar ve/veya maliyetler,
- Sürdürülebilir yönetim yoluyla oluşan gelirler ve/veya değer yaratma gücü.

şeklinde olup, Şekil 1'de gösterilmiştir. Muhtemel zararlar ve maliyetler kırmızı renk ile temsil edilirken, gelirler ve değer yaratımları yeşil renk ile sembolize edilmiştir.

Şekil 1

Zarar Oluşumu ve Değer Yaratma Açısından Sürdürülebilirlik (Raworth, 2018).

Sürdürülebilir Performans Muhasebesi'nin Şekil 1'den de görüleceği üzere bazı temel varsayımları sağlaması gerekmektedir. Bu varsayımlar;

- 1) Şirket bilançoları şirketlerin kazançlarını ve varlıklarını gerçekçi bir şekilde yansıtmalıdır.
- 2) Sürdürülemez ekonomik faaliyetlerin detaylı bir şekilde, ekosistemler, insanlar ve işletmelerin kendileri için tehdit ve fırsatların objektif olarak ortaya konulması.
- 3) Siyasi-düzenleyici gereklilikler kapsamında, şirketler için aynı eşit rekabet koşullarının oluşturulması şeklinde sıralanabilir.

Literatür Taraması

Çalışma kapsamında odak konu "sürdürülebilir performans muhasebesi" ve "SEBIT" olduğundan literatürde bu konuları işleyen çalışmalar analiz edilmeye çalışılmıştır.

Houldin (1993) çalışmasında, SPM'ni muhasebe biçimlerinin gelişiminde bir sonraki adım olarak tanımlamaktadır. SPM'nin yeni tasarlanmış, bağımsız bir muhasebe konusu olduğu görüşü, sosyal, çevresel ve ekonomik faydaların ve risklerin önemi ile bunların işletmelerdeki etkileşimlerinin tamamen yeni bir sosyal, çevresel ve ekonomik faydaların ve risklerin önemi ile bunların işletmelerdeki etkileşimlerinin tamamen yeni bir tanım ve değerlendirmesinin mümkün olmasını sağladığını belirtmiştir.

Gray ve Beddington, (2000) ile Schaltegger ve Burritt (2010) çalışmalarında özetle; finansal muhasebe, bir şirketin ticari faaliyetlerinin sınırları ile sınırlıdır. Ancak finansal performans, kâr ve kârlılık, çevresel ve sosyal konulara göre önceliklidir. Bununla beraber, finansal muhasebe nicel, parasal ölçümlere odaklanır maliyet ve yönetim muhasebesi de sürdürülebilir bir şirket yapısının gerektirdiği tüm şartları karşılamamaktadır. Oysa şirketlerin bu bilgilerden daha fazlasına sürdürülebilir muhasebe perspektifine ihtiyacı vardır.

Gray ve Milne'e (2002) göre, SPM'nin odak noktası ekosistemler, toplum, ekolojik adaletin dikkate alınması ve etkinlik ve verimlilik konularındadır.

Burritt (2004) çalışmasında, geleneksel muhasebe türleri, sürdürülebilirlik odaklı yeni muhasebe türlerinin ihtiyaçlarını karşılamadığını belirterek sürdürülebilir muhasebe zemini araştırmasının önemine dikkat çekmiştir.

Gray (2006) çalışmasında, maliyet ve yönetim muhasebesi ile geleneksel muhasebenin de sürdürülebilir bir şirket yapısının gerektirdiği tüm şartları karşılamadığını belirterek bunun nedenleri olarak üretim maliyetlerine odaklanmayı, kısa vadeli ve dar kapsamlı performans değerlendirmelerini, stratejik kararlar yerine kısa vadeli kararlara odaklanmayı, finansal muhasebe kurallarının hakimiyetini ve dışsal etkilerin dikkate alınmamasını göstermektedir. Ayrıca sürdürülebilir bir gezegen fikrine zarar verebilecek birkaç fikirden birinin, finansal muhasebenin ölçtüğü şeyleri maksimize etmeye yönelik bir ekonomik organizasyon sistemi olduğunu ifade etmektedir.

Aras ve Crowther (2009), SPM'ni gizleme olarak nitelendirecek kadar ileri gitmektedirler. Sürdürülebilirlik ve özellikle sürdürülebilir kalkınmanın ne anlama geldiğine dair tam bir anlayışın olmaması, bu konunun kurumsal planlama ve raporlamada yanıltıcı olabileceğine yol açmaktadır. ÇSY raporlarının açıklanmasıyla ilgili olarak yazarlar, böyle bir gizlemenin kasıtlı olduğunu iddia etmediklerini, ancak bunun bir dereceye kadar bilgisizliğe işaret ettiğini ve bunun şirketler için avantajlı olduğunu ima etmektedirler.

Spence, Husillos ve Correa-Ruiz (2010), SPM'nin klasik muhasebeden kopmasının ve böylece dış raporlama hedefinden daha fazlasına hizmet etmesinin gecikmiş olduğunu düşünmektedir. Yönetimi denetlemek ve hesap verebilirlik sorununa hizmet etmek yerine, SPM, hedef odaklı kararları teşvik etmek için gerekli bilgileri sağlaması tespitinde bulunmuşlardır.

Kaya (2016) çalışmasında, Sürdürülebilir Yönetim Muhasebesi Sistemi ile Faaliyete Dayalı Maliyetlemenin uyumlu bir şekilde yürütülebileceği konusuna odaklanmıştır. Sürdürülebilir Yönetim Muhasebesi Sisteminin gelişimini ifade etmek için çevresel yönetim muhasebesi kavramını ele almıştır.

Gökten (2017) çalışmasında, su muhasebesi kavramsal olarak ele alınmış ve su kullanımının GRI Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartları çerçevesinde ne şekilde raporlanması gerektiğini irdelemiştir.

Uyar (2020) çalışmasında, sürdürülebilirlik muhasebesi bağlamında çevresel stratejiler ile sürdürülebilirlik performansı arasındaki ilişkiyi açıklamak üzerine odaklanmıştır. Çalışma, çevresel önceliklere odaklanan muhasebe bilgileri ve dönüşüm sürecinin modellenmesi yoluyla çevresel stratejilerin sürdürülebilirlik performansını neden ve nasıl etkilediğinden bahsetmektedir.

Eski (2022) çalışmasında, sürdürülebilirlik muhasebesi dersinin Türk üniversitelerinde bir ders olarak verilmesinin önemi ve gerekliliğini doküman analizi yöntemi ile nitel olarak incelemiştir. Çalışmanın sonucunda ise, sürdürülebilirlik muhasebesi dersinin Türk üniversitelerinin lisans muhasebe programlarında ve yüksek lisans işletme programlarında yer almasının uygun olacağı tespiti yapılmıştır.

Çalık (2022) çalışmasında, sürdürülebilir kalkınma ve muhasebe arasındaki olası bağlantıları keşfederek, sürdürülebilirlik yaklaşımı ışığında sürdürülebilir kalkınmanın yönetim muhasebesine olası etkileri ortaya konulmaya çalışmıştır.

Apaydın ve Aydın (2023) çalışmalarında, sürdürülebilirlik açısından önem taşıyan ve geleneksel muhasebeden farklı olarak Türkiye’de sürdürülebilirlik anlayışının sağlanmasına katkı sağlayarak, sürdürülebilirlik raporlaması ile ilgili yapılan düzenlemeleri ve yenilikleri ortaya koymayı amaç edinmişlerdir.

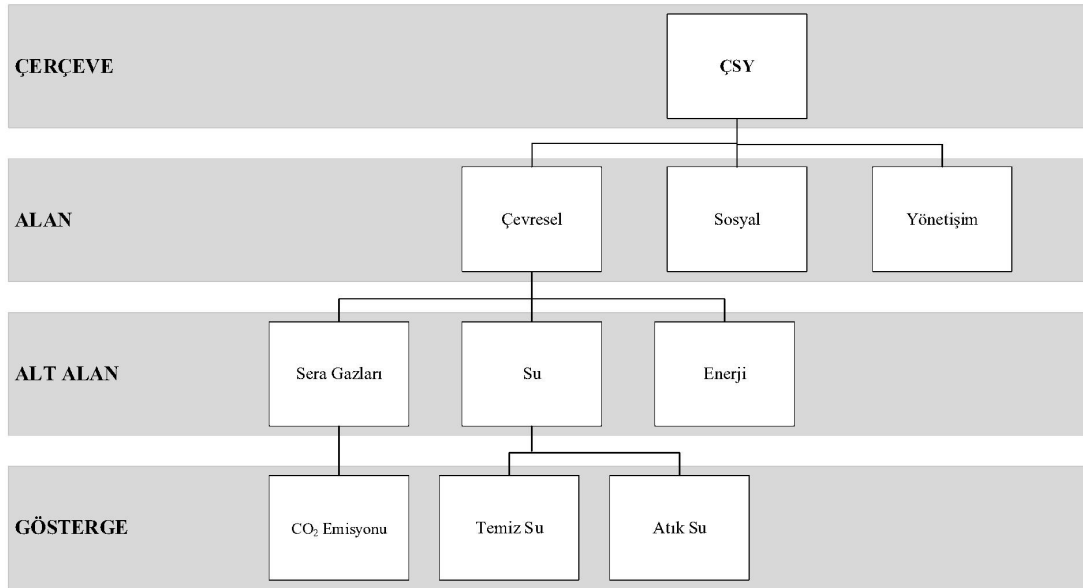
Etçi ve Terzi (2024) çalışmalarında, ekonomik sürdürülebilirliğin nihai amaçlarından birisi olan maliyet azaltımının işletmeler üzerindeki sosyal ve çevresel etkileri ile birlikte bu etkilerin neticesinde meydana gelen sonuçlar incelenmiştir. Bu kapsamda sürdürülebilir muhasebe ve yalın üretim teknikleri ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Sonuç olarak, yalın üretim tekniklerinin maliyetleri aşağı çektiği ve sürdürülebilir maliyet muhasebesinin, işletmenin kaynaklarını daha etkili bir şekilde kullanmalarını teşvik eden çevresel ve sosyal etkileri minimize eden yenilikçi yaklaşımlarla entegre bir şekilde çalıştığı belirtilmiştir.

Sürdürülebilir Performans Muhasebesi ile Muhasebenin Çalışma Metodolojisi

Öncelikle doğru tanımlamanın yapılması gerekmektedir. Tanımlama aşamasında, şirketin sürdürülebilirlikle ilgili tüm faaliyetleri, sonraki değerlendirme aşamasının temelleriyle birlikte tanımlanmalıdır. Bu amaçla, sürdürülebilirliğin alanlarını tanımlayan bir çerçeve seçilmelidir ki bu genelde ÇSY çerçevesi olmaktadır (Haberstock, 2019). Alt alanların tanımı, Sürdürülebilir Kalkınma Performans Göstergeleri için kullanıcı kılavuzunun ikinci kademe göstergelerinden, Gerçek Sürdürülebilirlik Değerlendirmesi’nden (Authentic Sustainability Assessment-ASA) türetilmiştir (Yi vd., 2022). Son olarak, şirket içindeki her göstergenin verileri toplanır ve Şekil 2’de gösterildiği gibi yıllık bir süre boyunca analiz edilir (Haberstock, 2019).

Şekil 2

Sürdürülebilir Performans Muhasebesine Dönüşümde 1.Adımda Gerekli Tanımlar, (Haberstock, 2019).

Şekil 2’de yer alan “Alan”, ÇSY bağlamında “Çevresel”, “Sosyal” ve “Yönetişim” gibi önceden tanımlanmış alanları ifade etmektedir (Haberstock, 2019). “Alt Alan” ise, “Su”, “Sera Gazları”, “Enerji” ve “Atık” vb. gibi göstergeleri içermektedir. Son sırada ise, “Göstergeler” daha sonra “Tatlı Su”, “Gri Su”, “Atık Su” vb. gibi daha da ayrıntılı olarak detayları belirtecek şekilde ele alınmıştır.

Hükümetler veya yetkili regülatör koyucular, mutlak sürdürülebilirliği hedefleseler de kademeli bir geçiş kapsamında nispeten sürdürülebilir olarak adlandırılabilir olan kilometre taşlarını da kabul edilebilir bulmuşlar ve zaman zaman önce bu alt hedefe ulaşmanın ana hedef olan sürdürülebilirliğe bir geçiş yolu olarak kabul etmişlerdir. Örneğin bir işletme, Paris Anlaşması veya ilgili ülkenin varsa İklim Koruma Yasası vb.

düzenlemeler tarafından belirlenen sera gazı emisyonları hedeflerini karşılama açısından, cari raporlama yılı için izin verilen kilometre taşı hedefinin içinde kalabildiğinde aslında nispeten sürdürülebilir olarak kabul edilebilmektedir (Geschwindner vd., 2023: 114).

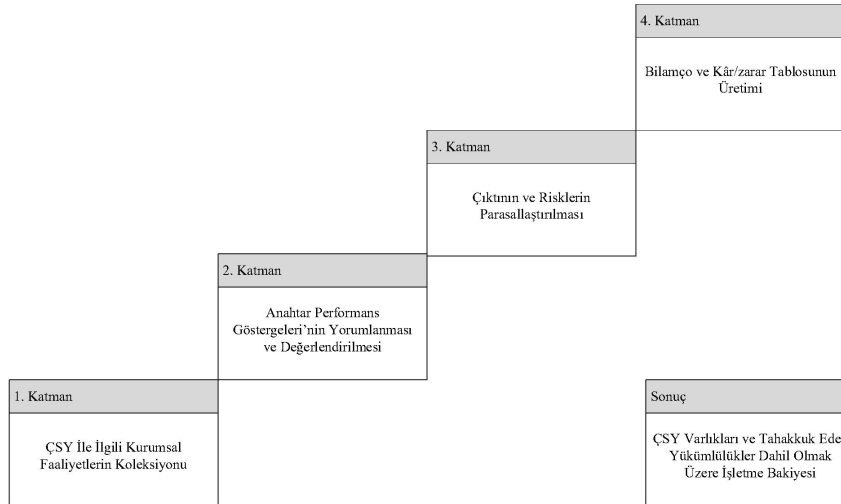
Sürdürülebilir Performans Muhasebesine geçiş kapsamında 2. ve 3. Adımlarda ise öncelikle, sözde bir temel hedef (TH) tanımlamamız gerekmektedir. Burada iki temel hedefte kümelenme olduğu görülmektedir bunlar (a) Bilimsel Temel Hedef (BTH) ve (b) Sınıfının En İyisi Temel Hedefi. Bu temel hedefleri kısaca açıklamak gerekirse;

- (a) Bilimsel Temel Hedef (BTH): Sürdürülebilirlik konusundaki bilimsel bulguları gerekli eylemlere aktarmayı amaçlayan çeşitli İklim Koruma Yasaları, GRI¹, SDG², Bilim Temelli Hedef girişimi veya Paris İklim Anlaşması gibi yasalar, standartlar ve yönetmelikler tarafından sağlanan temellerin esas alınmasına dayanmaktadır (Geschwindner vd., 2023: 114).
- (b) Sınıfının En İyisi Temel Hedefi: Resmi kuruluşların temel hedefler sağlamadığı durumlarda, ulusal veya küresel olarak toplanan istatistikleri kullanarak, “Sınıfının En İyisi” (Mittelstaedt, 1992) yaklaşımına dayalı olarak Temel Hedefin alternatif bir tanımı oluşturulabilir ve buna Sınıfın En İyisi Temelli Hedefi (SEİTH) denir.

İkinci olarak, Temel Hedef (TH)’i işletme organizasyonunun belirli hedeflerine göre parçalara ayrılması gerekmektedir. Bu nedenle, analiz etmek istediğimiz organizasyonun türünü tanımlamamız gerekir. Genellikle hizmet şirketleri ile üretim şirketleri arasında bir ayrım yapılmaktadır. Bu bağlamda sürdürülebilir performans muhasebesine geçişin 4. Adımı olarak işletme organizasyonunu “Tanımla, Değerlendir, Dönüştür ve Hesapla” şeklinde dört katman şeklinde değerlendirmek doğru olacaktır (Lay-Kumar vd., 2021b). Söz konusu dört katmanlı parçalara ayırma yöntemindeki katmanlar ve bu katmanlarda yapılacaklara ilişkin Şekil 3 açıklayıcı bir görseldir (Lay-Kumar v.d. (2021b).

Şekil 3

Kapsamlı Bir Parasal Bilanço Oluşturmak İçin 4 Katmanlı Parçalara Ayırma, (Lay-Kumar v.d. (2021b).

¹GRI: Açılımı Global Reporting Initiative olan bu kısaltmanın Türkçe karşılığı, Küresel Raporlama Girişimi şeklindedir. Şirketlerin çevresel, sosyal ve yönetim (ÇSY) performanslarını değerlendirmek ve raporlamak için uluslararası kabul gören bir standarttır.

²SDG: Açılımı Sustainable Development Goals olan bu kısaltmanın Türkçe karşılığı, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları şeklindedir. Küresel Amaçlar Birleşmiş Milletler üyesi ülkeler tarafından 2030 sonuna kadar ulaşılması amaçlanan hedefleri içeren bir evrensel eylem çağrısıdır.

Sürdürülebilir Performans Muhasebesinin Temel Formülleri

Daha önceden analizi yapılması istenen organizasyonun “Hizmet” veya “Üretim” işletmesi olup olmadığına göre bir ayrıştırmaya tabi tutulacağını belirtmiştik. Burada hizmet işletmelerinin yapısı gereği, bir hizmet şirketi için bilimsel tanımlı temel hedefi (BTTH veya hizmet işletmelerine özgü diğer adı ile Bilimsel Tabanlı Organizasyon Hedefi) hesaplanması, operasyonun bulunduğu ülkenin nüfusunu, şirketin tam zamanlı eşdeğerlerini ve şirketteki ortalama görev sürelerini dikkate alarak şirketin bilimsel tanımlı temel hedefini, Temel Hedef (TH)’ten hesaplayan “kafa sayısı” (kişi sayısı) yöntemi kullanılarak yapılmaktadır. Bunun için aşağıda yer alan Formül 1’e bakılabilir (Wang, Hopeward, Yi, McElroy ve Sutton, 2022: 1191).

$$POP_{e,f} = \frac{T_f[h]}{365*24[h]} * n_{FTE}$$

[Formül 1]

$POP_{e,f}$ >>> İşletmenin Nüfus Eşdeğeri

T_f >>> Tam zamanlı bir eşdeğerin tesiste geçirdiği (ortalama) zaman

n_{FTE} >>> Tesisteki tam zamanlı eşdeğerlerin sayısı

Formül 1 bir hizmet işletmesinin personel sayısı veya nüfus eşdeğerinin hesaplanması esasına göre teşkil edilmiştir. Buna göre, bir göstergenin bütçesinin bir kişiye tahsis edildiğini varsayar ve bunu “i” harfi ile temsil edebiliriz. Söz konusu kişinin hizmet işletmesinde geçirdiği zamana orantılı olarak tahsisi yapılmaktadır. Örneğin 2025 yılında bu değer 1.720 saate karşılık geldiğini varsayalım. Bu veri bizim için Tam Zamanlı Eşdeğer başına yaklaşık bir değerdir. 2025 yılında işletmede toplam çalışma süresinin maksimum 8.760 saat olabileceğini dikkate aldığımızda (365 gün*24 saat), 1.720 saat bir yıldaki toplam saatlerin %19,63’lük (1.720 / 8.760) bir oranını temsil edecektir. Bir göstergeyi “i” ile ve baz yılı da “t” ile ve yine referans yılında kişi başına düşen Bilim Tabanlı Hedef göstergesini de $SBT_{i,t}$ ile formül 2’de ki gibi gösterebiliriz. İşlemin yapıldığı ilgili ülkenin $SBT_{i,t}$ ’sinin o ülkenin nüfusuna bölünmesiyle hesaplanacağını ve bunu da “c” ile gösterileceğini de söyleyebiliriz. Bu durumda formül 2 aşağıdaki gibi gözükecektir (Geschwindner vd., 2023: 115).

$$SBT_{i,t,p.c.} = \frac{SBT_{i,t,c}}{n_c}$$

[Formül 2]

$SBT_{i,t,p.c.}$ >>> Referans yılında kişi başına düşen Bilimsel Tabanlı Hedef ile ilgili gösterge

$SBT_{i,t,c}$ >>> Söz konusu ülke için Bilimsel Tabanlı Hedef ile ilgili gösterge

n_c >>> İlgili ülkenin nüfusu

c >>> Ülke

Kurumsal Hedef “SBTO” ile gösterilir ve formül 3’te gösterildiği gibi, raporlama yılı için ilgili göstergenin kişi başına düşen SBT’si ile belirli nüfus eşdeğerinin çarpılmasıyla hesaplanabilir (Geschwindner vd., 2023: 115).

$$SBTO_{i,t,f} = POP_{e,f,t} * SBT_{i,t,p.c.}$$

[Formül 3]

Formül 3 belirli bir tesisin çalışan sayısına göre Bilimsel Tabanlı Hedefinin hesaplanmasına katkı sunan bir formüldür. Bu noktada tekrardan hatırlatmak gerekir ki, Formül 1, Formül 2 ve Formül 3 hizmet işletmeleri için Bilimsel Tanımlı Temel Hedef hesaplamasına yöneliktir.

Bir üretim işletmesinde Bilimsel Tanımlı Temel Hedef hesaplanacak ise, Kurumsal Hedef (SBTO) hesaplaması, sektörün hedefi veya kurumun sektördeki hedefi ve ilgili sektördeki çalışan sayısı dikkate alınarak, Formül 4'te gösterildiği gibi personel sayısı yönteminin bir varyasyonu kullanılarak yapılabilir. Başka bir ifadeyle bir üretim şirketinin SBTO değerini nasıl hesaplayacağını açıkklamaktadır. (Geschwindner vd., 2023: 116).

$$SBT_{i,t,p.c.} = \frac{SBT_{i,t,s}}{n_s} \quad [\text{Formül 4}]$$

$SBT_{i,t,p.c.}$ >>> Referans yılındaki belirli Bilimsel Tabanlı Hedef, tesis kişi başına

$SBT_{i,t,s}$ >>> İlgili sektör için Belirli Bilimsel Tabanlı Hedef

n_s >>> İlgili sektördeki tam zamanlı eşdeğer çalışan sayısı

s >>> Sektör

Formül 4 belirli bir sektördeki tesis özelinde kişi başına düşen Bilimsel Tabanlı Hedefin hesaplanmasında doğrudan kullanılmaktadır. Daha yalın bir ifade ile bu formül, bir üretim şirketinin çevresel hedeflere katkısını hesaplamak için sektörel hedefleri ve çalışan sayılarını birleştirir. Hesaplama, sektördeki kişi başına düşen hedeflerin belirlenmesiyle başlar ve daha sonra organizasyonun çalışan sayısı dikkate alınarak yapılır.

Aşağıda yer alan Formül 5'te yer alan "SBTO" terimi, bir şirketin veya bir tesisin belirli bir sektöre yönelik bilimsel temelli hedeflerine (Science-Based Targets) ulaşmak için gereken emisyon azaltma oranını temsil etmektedir. Formüldeki "i" göstergesi, karbon emisyonları, enerji kullanımı gibi belirli bir çevresel performans metriğini temsil etmektedir. Formüldeki "t" göstergesi ise, hesaplamanın yapıldığı yılı ifade etmektedir. Tüm bu veriler kullanıldığında ilgili hesaplama, şirketin belirli bir tesisi (facility f) için tam zamanlı eşdeğer çalışan sayısı (full-time equivalents) ile o sektörün kişi başına düşen bilimsel temelli hedef oranının ($SBT_{i,t,p.c.}$) çarpılması suretiyle hesaplanmaktadır. Bu, bir tesisin bilimsel temelli hedeflere ulaşmak için katkısını belirlemek için kullanılan bir yöntemdir (Geschwindner vd., 2023: 116).

$$SBTO_{i,t,f} = n_{f,t} * SBT_{i,t,p.c.} \quad [\text{Formül 5}]$$

$SBTO_{i,t,f}$: Belirli bir yıl (t), belirli bir tesis (f) ve gösterge (i) için hesaplanan SBTO değeri.

$n_{f,t}$: Belirli bir yıl (t) ve tesis (f) için tam zamanlı eşdeğer çalışan sayısı.

$SBT_{i,t,p.c.}$: Belirli bir yıl (t) ve gösterge (i) için sektörün kişi başına düşen bilimsel temelli hedef oranını göstermektedir.

Bu bağlamda Formül 5, çalışan sayısına göre bir tesisin çevresel hedeflere olan katkısını hesaplamayı amaçlamaktadır. Başka bir ifadeyle de, bir tesisin bilimsel temelli hedef çıktısını (SBTO) çalışan sayısına dayalı olarak nasıl hesaplanacağını açıklamaktadır.

Tüm bu açıklamaların ardından "SEBIT" in nasıl hesaplanabileceğine dair bir formül vermemiz mümkün olacaktır. Buna göre "SEBIT" Formül 6'da gösterildiği gibi hesaplanacaktır.

$$SEBIT_t = EBIT_t + \sum AV_{i,t} \quad [\text{Formül 6}]$$

SEBIT (Sürdürülebilirlik Temelli Faaliyet Kârı) formülü, geleneksel kârlılık ölçütleri olan faaliyet kârına (EBIT) ek olarak, bir şirketin sürdürülebilirlik yatırımlarının değerini de hesaba katarak daha kapsamlı bir kârlılık göstergesi sunmaktadır. Formülün parçalarına bakıldığında şunları söylemek mümkündür:

SEBIT_t: t dönemi için hesaplanan sürdürülebilirlik temelli faaliyet kârı.

EBIT_t: t dönemi için hesaplanan faaliyet kârı.

$\sum AV_{i,t}$: t dönemi için tüm sürdürülebilirlik varlıklarının toplam değeri

AV_i: i'nci sürdürülebilirlik varlığı

Bu formül, bir şirketin sadece finansal performansını değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal etkilerini de dikkate alarak değerlendirilmesini sağlamaktadır. Sürdürülebilirlik yatırımları, uzun vadede şirketin değerini artıracak maddi olmayan varlıklardır (örneğin, yenilikçi teknolojiler, yeşil binalar, sosyal sorumluluk projeleri). Bu yatırımların değerini, faaliyet kârına ekleyerek, şirketin sürdürülebilirlik çabalarının finansal sonuçları üzerindeki etkisini daha iyi anlamak mümkün olmaktadır/olacaktır.

Sürdürülebilir Performans Muhasebesi yardımıyla işletmenin EBIT yerine SEBIT hesaplayabilmesi ve böylece sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetlerinin de finansal veriler arasına sokulabilmesinin temel yararlarını şu şekilde sırlamak mümkündür:

- Kapsamlılık: Sadece finansal performansı değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik performansı da değerlendirilmiş olur.
- Uzun Vadeli Bakış: Sürdürülebilirlik yatırımlarının uzun vadeli etkileri göz önünde bulundurulabilir.
- Paydaş Memnuniyeti: Yatırımcılar, çalışanlar, müşteriler ve toplum gibi tüm paydaşların beklentilerini karşılamaya yardımcı olur.
- Risk Yönetimi: Çevresel ve sosyal risklerin yönetilmesi konusunda şirketlere yol gösterecektir.

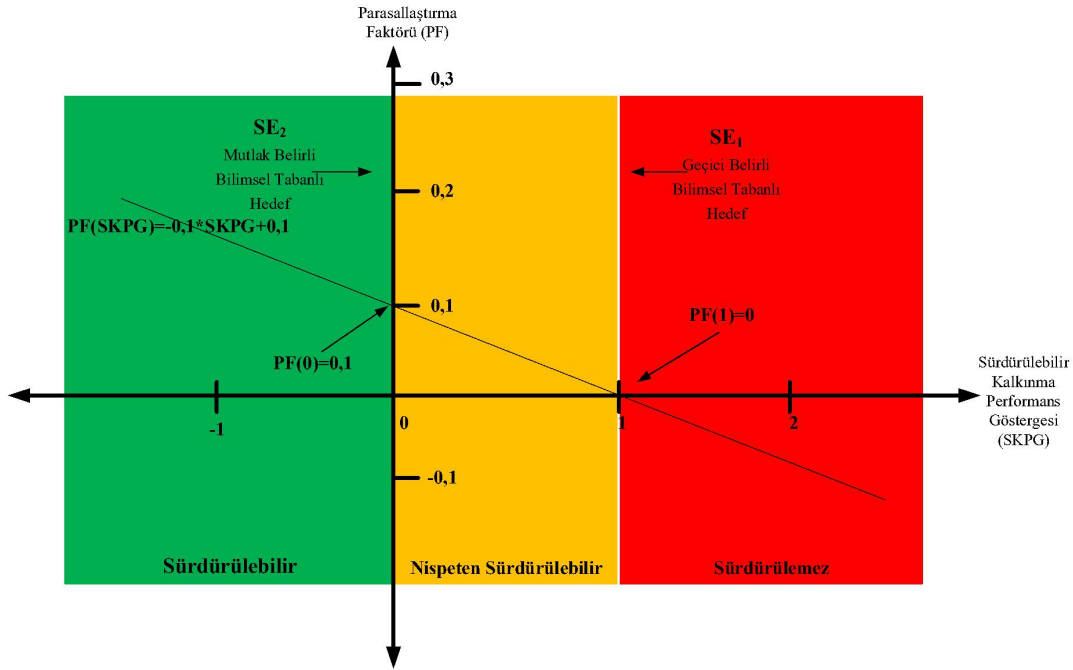
SEBIT formülü, şirketlerin sadece karlılıklarını değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik performanslarını da değerlendirmelerine olanak tanıyan kapsamlı bir göstergedir. Bu formül sayesinde şirketler, uzun vadeli başarılarını güvence altına almak için daha bilinçli kararlar alabilirler.

Sürdürülebilir Kalkınma Performans Göstergeleri

Bir işletmenin sürdürülebilirlik yapısının ne kadar sürdürülebilir olduğunu ölçen bir değer olarak tanımlanabilen Sürdürülebilir Kalkınma Performansı Göstergesi veya Sürdürülebilirlik Performans Göstergesi (SKPG) kavramı, eğer belli bir metrik içerisinde ise işletmenin mevcut sürdürülebilirlik durumu (a) sürdürülebilir, (b) nispeten sürdürülebilir ve (c) sürdürülemez şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmaya “Trafik Işığı Yöntemi” adı da verilmektedir. Bunun temel nedeni, SKPG’yi şematize eden grafiklerde yeşil-turuncu-kırmızı renklerinin kullanılmasıdır (Geschwindner vd., 2023). Buna ilişkin örnek bir gösterim Şekil 4’te görülebilmektedir.

Şekil 4

Örnek Bir İşletmenin Sera Gazı Emisyonları İçin SKPG'nin Bir Fonksiyonu Olarak Gösterilmesi (Geschwindner vd., 2023: 119).

Şekil 4'te veriler analiz edildiğinde, SKPG değerinin -1 ile 2 arasında değiştiği görülmektedir. Parasallaştırma Faktörü (PF) ise, bir katsayı veya çarpandır. Grafikteki çizgiler, PF'nin SKPG'ye göre nasıl değiştiğini göstermektedir. SE1 ve SE2 işletmenin farklı sürdürülebilirlik durumlarını temsil etmektedir. SE1, mutlak sürdürülebilirlik sınırını, SE2 ise nispeten sürdürülebilirlik sınırını göstermektedir. Grafikteki farklı renkler, sistemin farklı sürdürülebilirlik durumlarını gösteren bölgelere ayrılmıştır. Grafik, sistemin sürdürülebilir kabul edilebilmesi için SKPG'nin değerinin belirli bir aralıkta olması gerektiğini göstermektedir. Buna "Sürdürülebilirlik Eşiği" adı verilmektedir. Yine Şekil 4'ten anlaşılacağı üzere PF katsayısı, SKPG'nin sürdürülebilirlik üzerindeki etkisini değiştirmekte ve PF değeri arttıkça, sistemin sürdürülebilirlik durumunun da değiştiği/değişeceği görülmektedir. Grafiğe ilişkin son olarak SE1 ve SE2 sınırlarının, sistemin ne zaman sürdürülebilir ne zaman nispeten olarak sürdürülebilir ve ne zaman sürdürülemez olduğuna dair kritik eşikleri belirtmektedir.

Bu noktada SKPG yüksek olduğunda, işletme, çevresel ve sosyal etkilerini azaltarak sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada başarılı olduğu sonucunu vermektedir. PF değeri arttığında ise, işletmenin sürdürülebilirlik çabalarının daha da önem kazanması gerektiği söylenebilir. Sürdürülebilirlik eşiği açısından ise SE1 sınırının altında kaldığında, işletme, sürdürülebilirlik konusunda ciddi riskler altında olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, Şekil 4'te yer alan bu grafik, bir sistemin sürdürülebilirlik durumunu değerlendirmek için basit ancak görsel olarak desteklenmesi nedeniyle etkili bir araçtır. Bu grafik kapsamında yapılabilecek bir başka yorumda sürdürülebilirlik eşiğinin hangi metrikler arasında nasıl yorumlanması gerektiğinin tespit edilmesidir. Buna ilişkin özet ve açık bir gösterim Şekil 5'te olduğu gibidir.

Şekil 5*Sürdürülebilir Kalkınma Performansı Göstergesi Metriğinin Eşikleri (Geschwindner vd., 2023: 117).*

SKPG Metriği	Sürdürülemez	Nispeten Sürdürülebilir	Sürdürülebilir
$SKPG_t$	$SKPG_t > 1$	$SKPG_t \leq 1$	$SKPG_t \leq 0$

Sürdürülebilir Performans Muhasebesi Kapsamında SEBİT Hesaplaması

Bu başlık içerisinde varsayımsal bir örnek üzerinden, Finansal Muhasebe (F-Muhasebe) kapsamında EBIT ve Sürdürülebilir Performans Muhasebesi (S-Muhasebe) kapsamında da SEBIT'in hesaplanmasına ilişkin çalışma yapılacaktır.

Buna göre örneğimizde, A ve C şirketleri vardır. Söz konusu iki şirket tamamen aynı özelliklere sahip iki şirkettir. Her ikisi de 100 milyon Avro ciro elde etmekte ve ikisi de CO₂ emisyon ticaretine tabi değildirlir. A ve C şirketleri yeni bir üretim tesisine yatırım yapma kararı almışlardır. A şirketi en ucuz tesisi satın almış ve 125 milyon Avro ödemiştir. Bu tesis yılda 800 bin ton CO₂ salınımı yapmaktadır. C şirketi ise mümkün olduğunca az CO₂ yayan bir tesis satın almıştır. C şirketi, A şirketinin tesisinin yarısı kadar CO₂ yayan bir üretim tesisi için 250 milyon Avro ödemiştir. Her iki tesis de 25 yıllık kullanım ömrü boyunca doğrusal olarak amortisman tabidir. Böylece A şirketi yılda 5 milyon Avro, C şirketi ise yılda 10 milyon Avro amortisman payı ayırmaktadır. CO₂ emisyonlarının değerlendirilmesi için burada Avrupa Birliği Emisyon Ticareti Sistemi (EU-ETS) kapsamında belirlenen ton başına 70 Avro'luk bir piyasa fiyatı esas alınmaktadır.

Klasik finansal muhasebede (F-muhasebe) ve bilançoda, Şekil 6'nın sol kısmına göre, her iki şirket de kâr zararı hesabında 100 milyon Avro kâr olarak kaydetmiştir (1A, 1C). Ayrıca, A şirketinin yıllık 5 milyon Avro (2A) ve C şirketinin yıllık 10 milyon Avro (2C) amortismanı kâr ve zararda dikkate alınmıştır. Bu sayede, A şirketinin aktifleştirilmiş maliyeti birinci yıl sonunda 125 milyon Avro'dan 120 milyon Avro'ya ve C şirketinin aktifleştirilmiş maliyeti 250 milyon Avro'dan 240 milyon Avro'ya düşmektedir. Böylece, EBIT (A) 95 milyon Avro ve EBIT (C) 90 milyon Avro olmaktadır. C şirketinin daha sürdürülebilir tesisindeki daha yüksek amortisman nedeniyle, EBIT (C), EBIT (A)'dan daha düşük olarak tespit edilmiştir. Bu, bütünsel ve sürdürülebilirliği içeren bir bilanço perspektifinden bakıldığında tatmin edici olmayan bir sonuçtur ve CO₂ emisyonlarının olumsuz dışsal etkilerinin F-muhasebede kaydedilememesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) uyarınca bir karşılık kaydetme kriterleri bulunmamaktadır.

Sürdürülebilir Performans Muhasebesi, oluşan bu paradoks için şu çözümü sunmaktadır; Sürdürülebilirlikle ilgili hususlar, ikinci bir muhasebe olan ÇSY muhasebesinde kaydedilmektedir. Şekil 6'nın orta kısmında görüldüğü gibi, A şirketinin saldığı CO₂ için 56 milyon Avro (800 bin ton CO₂ * 70 Avro/ton CO₂) tutarında bir karşılık yükümlülüğü oluşmaktadır (3A). C şirketi daha sürdürülebilir bir tesise sahip olduğu için sadece yarısı kadar CO₂ saldığından, C şirketinin kaydetmesi gereken karşılık yükümlülüğü 28 milyon Avro olmaktadır (3C). Bu anlatılanların özet gösterimini Table 1'de topluca görmek mümkündür.

Şekil 6*Emisyonlarına İlişkin Muhasebe Örneği (Henkel vd.,2023: 8)*

F-Muhasebe ve F-Finansal Tablolar		+	ÇSY-Muhasebe ve ÇSY-Finansal Tablolar		=	S-Muhasebe ve S-Finansal Tablolar	
Gelir Tablosu (Mil. €)			Gelir Tablosu (Mil. €)			Gelir Tablosu (Mil. €)	
Gider (GD)	Gelir (GL)		Gider (GD)	Gelir (GL)		Gider (GD)	Gelir (GL)
F-GD -5 / -10	F-GL 100 / 100		F-GD	F-GL		F-GD -5 / -10	F-GL 100 / 100
S-GD (2A)/(2C)	S-GL (1A)/(1C)		S-GD (2A)/(2C)	S-GL (1A)/(1C)		S-GD (2A)/(2C)	S-GL (1A)/(1C)
Ç	Ç		Ç -56 / -28	Ç		Ç -56 / -28	Ç
S	S		S (3A)/(3C)	S		S (3A)/(3C)	S
Y	Y		Y	Y		Y	Y
Bilanço (Mil. €)		+	Bilanço (Mil. €)		=	Bilanço (Mil. €)	
Aktif (A)	Pasif (P)		Aktif (A)	Pasif (P)		Aktif (A)	Pasif (P)
F-A	F-P		F-A	F-P		F-A	F-P
S-A	S-P		S-A	S-P		S-A	S-P
Ç 120 / 240	Ç		Ç -56 / -28	Ç		Ç -56 / -28	Ç
S	S		S	S		S	S
Y	Y		Y	Y		Y	Y
X EBIT (A) 95 EBIT (C) 90						X SEBIT (A) 39 SEBIT (C) 62	

Finansal muhasebe (F-muhasebe) ve ÇSY muhasebesindeki kayıtların toplanmasıyla sürdürülebilir muhasebe (S-muhasebe) kayıtları elde edilmektedir. Bu, bütünsel performans göstergesi SEBIT için temel oluşturmakta olup bunun için Şekil 6'nın sağ kısmına bakılmalıdır. Buna göre SEBIT (A), 100 milyon Avro cirodan ve -5 milyon Avro amortismandan (her ikisi de F-muhasebesinden) ve ÇSY muhasebesinden gelen -56 milyon Avro CO₂ emisyon giderinden oluşmak üzere 39 milyon Avrodur. Öte yandan SEBIT (C), 100 milyon Avro cirodan ve -10 milyon Avro amortismandan (her ikisi de F-muhasebesinden) ve ÇSY muhasebesinden gelen -28 milyon Avro CO₂ emisyon giderinden oluşmak üzere 62 milyon Avrodur. SEBIT kullanıldığında, artık daha sürdürülebilir olan C şirketi 62 milyon Avro ile 39 milyon Avroya sahip olan A şirketinden daha yüksek bir performansa sahip olduğu görülebilecektir. SPM, çift taraflı kaydetme ilkesine dayandığından, stok büyüklükleri de bu konseptin bir parçasıdır (Henkel vd.,2023: 9). Özetle, C şirketi, EBIT'e göre %-5 daha düşük görünürken (90-95= 5 ve -5/95≈ -0,05), SEBIT'e göre +%59 daha yüksek performans (62-39= 23 ve 23/39≈ 0,59) göstermektedir. Söz konusu sonuçları aşağıda yer alan Şekil 7'de görsel olarak incelememiz mümkündür.

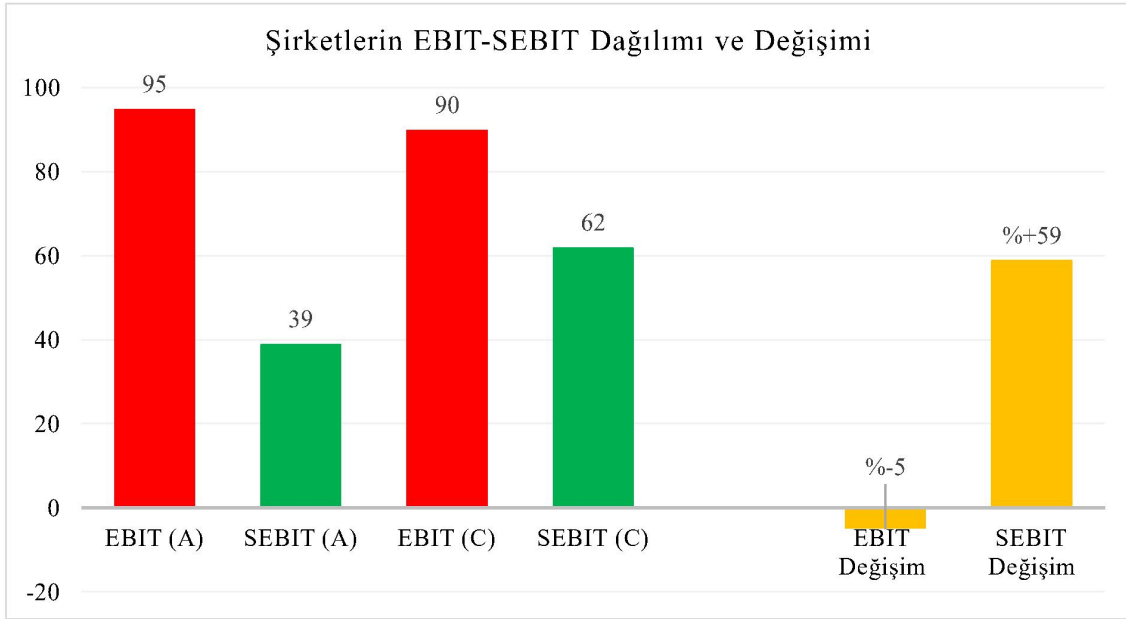
Bu anlatılanların özet gösterimini **Table 1**'de topluca görmek mümkündür.

Table 1*EBIT ve SEBIT Sonuçlarının Özet Gösterimi.*

Şirket	Ciro (€)	Amortisman (€)	CO ₂ Emisyonu (Ton)	Emisyon Maliyeti (€)	EBIT (€)	SEBIT (€)
A	100.000.000	5.000.000	800.000	56.000.000	95.000.000	39.000.000
C	100.000.000	10.000.000	400.000	28.000.000	90.000.000	62.000.000

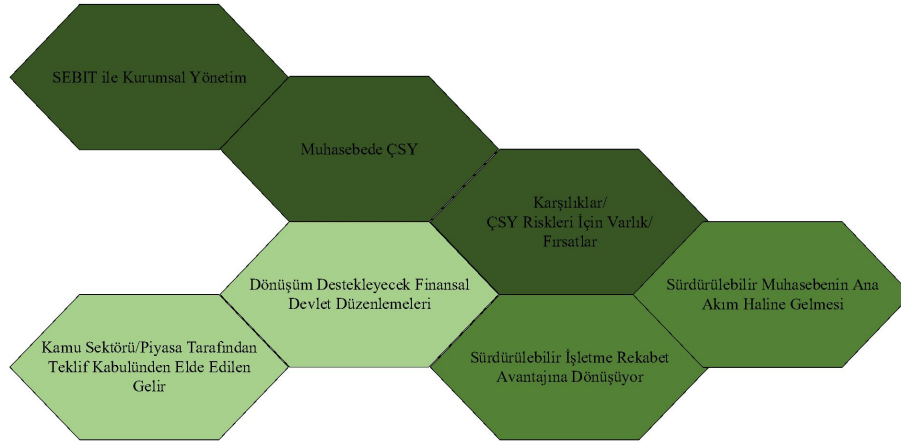
Şekil 7

Örnek Şirketlerin EBIT-SEBIT Dağılımının ve Değişiminin Gösterimi, (Yazarca üretilmiştir).

Uygulama Kapsamında Bulgular

Çalışma kapsamında verilen uygulamanın en temel bulgusunun sürdürülebilir muhasebenin işletmelerde dikkate alınmasının finansal sonuçlar üzerinde doğrudan etkisi olduğunun görülmesinin yanı sıra, “**F-muhasebe + ÇSY muhasebe= S-Muhasebe**” sonucuna doğru gidildiğini göstermektedir. Bu bağlamda Şekil 7’de f-muhasebeden, s-muhasebeye geçişin dönüşüm anahtarı gösterilmektedir. Şekil 7 incelendiğinde görüleceği üzere, Sürdürülebilir Muhasebenin (S-Muhasebe) ana akım haline gelebilmesi için gerek kamudan ve gerekse de özel sektörden sürdürülebilirlik üzerine aldığı işler sayesinde elde ettiği gelirleri ifade eder. Bu gelirler, şirketlerin büyümesi ve sürdürülebilirliği için önemli bir rol oynar. Ayrıca yine kamu veya uluslararası regülatörlerin sürdürülebilirlik üzerine teşvik ve destekleyici düzenlemeleri kabul edilecek kıstaslar haline getirmesi ile diğer yandan SEBIT anlayışının işletmelerin kurumsal yönetim standartları içerisine girmesi, eş zamanlı olarak da muhasebede ÇSY işlemlerinin dikkate alınabilmesi ve yine bununla birlikte de ÇSY kapsamında oluşan risklerin, karşılıkların ve oluşan fırsatların da mutlaka dikkate alınabilmesinin sağlanması gerekmektedir. Tüm bu süreci destekler nitelikte de olmak üzere, sürdürülebilirliğin işletmeler için bir tercih sebebi olması ve bunun bir rekabet avantajı sağlaması sayesinde sürdürülebilir muhasebenin ana akım haline dönüşmesinin gerçekleşmesi şeklinde izah edebiliriz. Tüm bu anlatılanlar Şekil 8 üzerinde, eşanlı olacak şekilde ilerlemesi gereken iki ayrı süreç (kol) olarak gösterilmektedir.

Şekil 8*Sürdürülebilirlik Dönüşümünün Anahtarı (Lay-Kumar ve Henkel, 2024: 18).*

Bu noktada unutulmamalıdır ki, Sürdürülebilir Kalkınma Performans Göstergeleri (SKPG) bir şirketin “sürdürülebilir”, “nispeten sürdürülebilir” veya “sürdürülebilir olmayan” aralıkta faaliyet gösterip göstermediğini belirtmesi açısından önemli olduğunu ve bu nedenle bir sektördeki şirketler arasında sürdürülebilirlik performansını karşılaştırmak için önemli bir kıstas olduğunu belirtmek gerekmektedir. Ayrıca şu anda bir şirketin sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetlerini paraya çevirmek için yasal bir zorunluluk bulunmadığından, SEBIT’in oluşturulması yalnızca sürdürülebilirlik hedeflerini yönetmek için dahili bir araç olarak hizmet vermektedir. Bu bağlamda göreceli ve mutlak sürdürülebilirlik faktörleri arasında oldukça büyük bir uçurum olabileceğini de hatırla bulundurmak gerekmektedir, bu uçurum özellikle şirketler arası s-muhasebe sonucunda üretilmiş olacak olan finansal veri ve tabloların karşılaştırılabilirliği noktasında önem arz edecektir.

Sonuç ve Değerlendirme

Çalışma ile sürdürülebilirlik temasının tüm yönleriyle işlendiği akademik yayınların arasında literatür taramasından da görüleceği üzere özellikle yerli literatürde çokta yer bulamayan Sürdürülebilir Performans Muhasebesi (SPM) konusu gündeme, uygulamalı olarak getirilerek farklılık yaratılmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında SPM konusu ele alınırken, finansal geleneksel muhasebe (f-muhasebe) açısından EBIT ve sürdürülebilir performans muhasebesi açısından da (s-muhasebe) SEBIT kavramları açıklanmaya çalışılmış, değişen finansal tablo paradigması uygulamalı olarak ortaya koyulurken s-muhasebenin finansal tablo sonuçları üzerindeki etkisinin de daha açık ve anlaşılır bir şekilde görülebilmesi amaçlanmıştır.

Bu bağlamda yerli literatür taranmış konu ile ilgisi olduğu düşünülen çalışmalara ve ele aldıkları ana konuları açıklanmaya çalışılmıştır. Bu noktada bu çalışma, işletmelerin Sürdürülebilir Performans Muhasebesine dönüşümünde atacakları adımları belirtmiş ve bu adımları da özet şekilde açıklamaya çalışmıştır. Ayrıca SEBIT’i bulmanın formülasyonu da çalışma içerisinde teorik düzeyde de olsa gösterilmiştir. Yine SPM açısından önemli bir boyut olan Sürdürülebilir Kalkınma Performans Göstergeleri (SKPG) ele alınmış özellikle, SKPG’nin metrik eşikleri (a) sürdürülebilir, (b) nispi sürdürülebilir ve (c) sürdürülemez olacak şekilde sınıflandırılabilirliği de belirtilmiştir. Buna ilişkin teorik olarak yapılan açıklamalar çeşitli görsel çizimlerle desteklenerek açıklanmaya çalışılmıştır. SPM’nin daha iyi anlaşılabilmesi ve özellikle finansal tablolar üzerindeki etkisinin kavranabilmesi ve f-muhasebe ile s-muhasebe arasındaki ekonomik yansıma farklılığın anlaşılabilmesi için konu bir uygulama ile açıklanmaya ve anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada yapılan en önemli tespitlerden bir tanesi teorik olarak söylenegelen “**f-muhasebe+ÇSY muhasebe= s-muhasebe**” eşitliğinin sayısal bir uygulama ile okuyucuya gösterilebilmesi ve konuya ayrıca da dikkat çekilebilmiş olmasıdır. Ayrıca çalışmanın bir başka önemli çıktısı da sürdürülebilirlik dönüşümünün

anahtarı veya yol haritasının çizilmiş olmasıdır ki bu da konu üzerinde çalışma yapan yararlanıcılar için önemli bir tespit niteliğindedir.

Bundan sonra yapılacak çalışmalarda araştırmacıların SEBIT'in formülasyon yöntemi ile nasıl hesaplanabileceği konusu başta olmak üzere, daha geniş ve ÇSY'yi de çeşitli boyutları ile dikkate alan uygulamalı çalışmalar yapması ve böylece konunun teorik zeminden daha da çıkartılarak daha uygulamalı bir zemine çekilmesi böylece uygulamalı boyuta taşınmasının okuyucular açısından daha yararlı olacağı inancındayız.

Hakem Değerlendirmesi	Dış bağımsız.
Yazar Katkısı	
Çıkar Çatışması	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review	Externally peer-reviewed.
Author Contributions	
Conflict of Interest	The author has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author declared that this study has received no financial support.

Yazar Bilgileri	Cemal Elitaş (Prof.Dr.)
Author Details	¹ Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü, Yalova-Türkiye
	 0000-0002-6010-6574

Kaynakça | References

- Apaydın, T., ve Arslan, S. (2023). "Comparison Of Sustainability Accounting, Sustainability Reports And Sustainability Reports Of Banks In The BIST Sustainability Index", *V. International Cappadocia Scientific Research Congress*, ss. 113-129, Nevşehir, Türkiye.
- Aras G. ve Crowther D. (2009). Corporate Sustainability Reporting: A Study in Disingenuity? *Journal of Business Ethics*, Vo. 87, pp. 279-288.
- Breyer, F. ve Kolmar, M. (2010). *Grundlagen der Wirtschaftspolitik*. 3. Baskı: Tübingen, Mohr Siebeck.
- Burritt R. (2004). Environmental Management Accounting: Roadblocks on the way to the green and pleasant land. *Business Strategy and the Environment*, Vol. 13, pp. 13-32.
- Çalık, M. (2022). "Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Muhasebeleştirilmesi", *INCSOS VIII. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*, 20-23 Ekim 2022, ss. 246-273.
- Eski, S. (2022). "Türk Üniversitelerinde Sürdürülebilirlik Muhasebesi Dersinin Açılmasının Önemi ve Gerekliliğinin İncelenmesi", *Conference Paper*, ss. 225-238, [CrossRef], Erişim tarihi: 11.01.2025.
- Etçi, F. ve Terzi, A. (2024). "Yalın Üretim Tekniklerinin İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Boyutları Üzerindeki Etkileri ve Sürdürülebilir Maliyet Muhasebesi Perspektifinden İncelenmesi", *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, Volume: 6 Issue: 1, ss. 1-18.
- Geschwindner, S., Eser, T. ve Haubold, S. (2023). "DATA – a sustainable performance accounting framework for SMEs. From macro planetary boundaries to micro economic Sustainable Earnings Before Interest and Tax – SEBIT", *Journal of Business Chemistry*, Vol.20, Iss.2, ss. 112-121.
- Gökten, P. O. (2017). "Su Muhasebesi ve GRI 303 Su 2016 Sürdürülebilirlik Raporlaması Standardı", *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Cilt 19, Sayı 4, ss. 957-980.
- Gray R. (2006). Social, environmental and sustainability reporting and organizational value creation? Whose value? Whose creation? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 19, No.6, pp. 793-819.
- Gray R. ve Beddington J. (2000). Environmental accounting, managerialism and sustainability: is the planet safe in the hands of business and accounting? *Advances in Environmental Accounting & Management*, Vol. 1, pp. 1-44.
- Gray R. ve Milne M. (2002). Sustainable Reporting: Who's kidding Whom? *Chartered Accountants Journal of New Zealand*, Vol. 81 No. 6, pp. 66-71.
- Haberstock, P. (2019). "ESG-Kriterien, available at", [CrossRef], Erişim Tarihi: 09.01.2025.

- Henkel, K. ve Lay-Kumar, J. (2022). "Sustainable Performance Accounting (SPA)", [\[CrossRef\]](#), Erişim Tarihi: 09.01.2025.
- Henkel, K. ve Lay-Kumar, J. (2024). Sustainable Performance Accounting (SPA), [\[CrossRef\]](#), Erişim Tarihi: 08.01.2025.
- Henkel, K., Lay-Kumar, J. ve Hiß, C. (2023). "Sustainable Performance Accounting (SPA) am Beispiel der Bilanzierung von CO₂-Emissionen", [\[CrossRef\]](#), Erişim Tarihi: 10.01.2025.
- Houldin, M. (1993). Accounting for the environment. London: Chapman Publishing
- Kaya, N. (2016). "Sürdürülebilir Yönetim Muhasebe Sistemi", *Internatonal Journal of Academic Value Studies*, 2 (2), ss. 20-35.
- Lay-Kumar, J. ve Gräslund, K. (2021a). Ertragskennzahlen der Nachhaltigkeit mit QuartaVista agil erproben, messen und weiterentwickeln, Editörler: Brand, L., Gräslund, K., Kilian, D., Krcmar, H., Turowski, K. & Wittges, H., Proceedings of the SAP Academic Community Conference 2021 DACH – Bridging sustainability & digital innovation, ss. 184-206.
- Lay-Kumar, J. ve Henkel, K. (2024). "B.A.U.M Unternehmenstreff -Unternehmenssteuerung durch Sustainable Performance Accounting (SPA)", [\[CrossRef\]](#), Erişim Tarihi: 09.01.2025.
- Lay-Kumar, J., Hiß, C., Heck, A., Fus, E., Saxler, J., Rohloff, J., Metz, A. ve Mark, C. (2021b). "Regionalwert AG Freiburg Abschlussbericht QuartaVista Teil 1: Konzept, Regionalwert AG", Freiburg.
- Mittelstaedt, R. E. (1992). "Benchmarking: How To Learn from Best-In-Class Practices", *National Productivity Review*, 11 (3), pp. 301-315.
- Raworth, K. (2018). "Doughnut Economics : Seven Ways to Think Like a 21st-Century Economist", [\[CrossRef\]](#), Erişim Tarihi: 09.01.2025.
- Schaltegger S. ve Burritt R. (2010). Sustainability accounting for companies: Catchphrase or decision support for business leaders? *Journal of World Business*, Vol. 45, pp. 375-384.
- Spence C., Husillos J. ve Correa-Ruiz C. (2010). Cargo cult science and the death of politics: a critical review of social and environmental accounting research. *Critical Perspectives on Accounting*, Vol. 21 No. 1, pp. 76-89.
- Uyar, M. (2020). "The Association Between Environmental Strategies and Sustainability Performance in the Context of Environmental Management Accounting", *Ege Akademik Bakış*, Cilt 20, Sayı 1, ss. 21-41.
- Wang, X., Hopeward, J., Yi, I., McElroy, M. W., & Sutton, P. C. (2022). "Supporting the Sustainable Development Goals: A context sensitive indicator for sustainable use of water at the facility level", *Sustainable Development*, 30 (5), pp. 787-1450.
- Yi, I., Bruelisauer, S., Utting, P., McElroy, M., Mendell, M., Novkovic, S., ve Lee, Z. (2022). "Authentic Sustainability Assessment: A User Manual for the Sustainable Development Performance Indicators", *United Nations Research Institute for Social Development*, Geneva.